HOU EN TROU

Sterk moet een mens zijn!

Zie daar de stoer klinkende titel van een boek, dat gedurende de oorlogsjaren verschenen is van de hand van de Zweedse schrijfster Elisabeth Bergstrand-Poulsen.

Aan het eind van het boek maken wij kennis met een bejaarde architect, die ais laatste werk van zijn leven belast is met de bouw van een nieuwe kerk. Voor het maken van het altaarstuk in de (Lutherse) kerk zoekt hij naar wat hij noemt „een oprecht kunstenaar en een oprecht mens" en daarbij valt zijn keus tenslotte op de beeldhouwer Johannes. Omdat deze eenzame man niet tot de heersende cóterie behoort, zelfs niet tot het grote kunstenaarsproletariaat buiten de cöterie, omdat hij daarnaast geen enkele krant tot spreektrompet heeft, wordt de gedane keuze door de beroeps-al-taarstukmakers sterk aangevochten. De oude architect laat zich daardoor niet intimideren en houdt voet bij stuk want, zo zegt hij: „ik heb de man gevonden, die èn als kunstenaar èn als mens deze opdracht ten volle waard is". De kerk wordt ingewijd. Orgelspel en gezang bruisen onder de gewelven; de kunstenaar kijkt naar zijn werk, zijn meesterwerk en ... het hart van de beeldhouwer Johannes zingt als het ware van blijdschap en geluk.

Maar dan, wat is dat Van buiten klinkt tot hem door het geschreeuw van krantenjongens, die de avondbladen verkopen. Fiasco! roepen zij, „fiasco, het mislukte altaarstuk! Fiasco, fiasco!"

Als een mes snijdt dit geroep door zijn ziel, maar... dan voelt hij opeens een hand op zijn schouder.

Fiasco, fiasco! zo klinkt het geschreeuw nog eens.

„Dat is de stem van de tijd", zegt de oude architect. „Laat ons liever luisteren naar de stem van de eeuwigheid, de stem die lokt met een klank, oneindig veel dieper en gevoeliger dan de honderdduizenden stemmen van de tijd. Wie eenmaal in het Evangelie de eeuwigheid heeft horen spreken, laat zich daardoor leiden".

„Fiasco".

Ieder onzer zal ongetwijfeld wel eens de ervaring hebben opgedaan dat arbeid, met grote ernst ondernomen, gepaard kan

gaan met miskenning, met teleurstelling. Dan horen wij de snijdend kwetsende stem van het „fiasco, fiasco", een stem die ons dreigt te ontmoedigen en te verslappen. Hoeveel mensen zijn geknauwd door meedogenloze kritiek, hoeveel arbeid, met de meest ideële doelstelling begonnen, is geschaad door een onbarmhartige en dikwijls misplaatste veroordeling. Soms is het de stem van de tijd, soms ook de stem van de vijandschap, die daarin tot ons komt. Hoe uitgebreider het terrein is waarop wij ons bewegen en hoe meer de arbeid, door ons verricht, in de openbaarheid treedt, des te breder is het mikpunt voor de pijlen van de kritiek.

Al dat „fiasco-geroep" behoeft ons niet te verontrusten en zal ons niet in onze arbeid remmen, indien wij ons in ons werk laten leiden door de stem van Hem, Die tot ons spreekt in het Evangelie.

Wie de historie van de A. R. Partij nagaat zal ontdekken, dat het „fiasco", dat zo nu en dan ook tegen de partij van vandaag gehoord wordt, eveneens vernomen werd in de jaren die vóór ons waren. Het smalend „fiasco" klonk in de oren van Groen, toen men hem betitelde als „een veldheer zonder leger"; het deerde hem niet en in een slappe, beginselloze tijd streed hij de strijd voor de ware vrijheid onder de leuze: tegen de revolutie het Evangelie.

Het fiasco lag besloten in de kwalificatie voor de voorstanders van christelijk onderwijs, die in de schoolstrijd betiteld werden als „een klein smaldeel der bevolking" en onbarmhartig luidde de uitspraak: „dan moeten de minderheden maar onderdrukt worden".

Dat „fiasco" klinkt door in heel de geschiedenis van de A. R. Partij, Het werd opgevangen door Kuyper, het werd vernomen door Talma, Heemskerk, Colijn, Schouten, door elk die in de A. R. Partij een vooraanstaande plaats innam. Wij weten, in dat fiasco klonk door soms de stem van de tijd, meermalen ook de stem van de vijandschap. Heeft iemand zich daardoor ooit laten remmen.' Wij weten beter.

In het gedenkschrift in het jaar 1951 uitgegeven ter gelegenheid van het 100-jarig bestaan van de A. R. kiesvereniging ,,Nederland en Oranje", te Amsterdam een gedenkschrift van de hand van dr. J. C. van der Does, staan op de titelpagina enkele regels uit een gedicht van Joost van den Vondel

'k Heb van mijn kindse dagen De Vrijheid voorgestreên En 't harrenasch gedragen Tot welvaart van 't gemeen.

Dat is inderdaad van toepassing op onze oude A. R. Partij. Vanaf haar kindse dagen was haar doelstelling „de welvaart van ’t gemeen”, heeft zij gearbeid „het volk ten baat”.

En daarbij werd zij steeds geleid door de wens gehoor te geven aan de

stem van Hem die tot ons spreekt in het Evangelie. Juist daarom durf ik u toe te roepen: Hou en trou aan de oude A. R. Partij.

Ik ben mij ervan bewust, dat ik door de heenwijzing naar het verleden gevaar loop ingedeeld te worden bij de roemruchte mannenbroeders. Het zij zo. Het adagium van Groen: Daar staat geschreven, het is geschied, heeft nog altijd mijn onverzwakte instemming. Wij kunnen en mogen ons als A. R. niet losmaken van de historie.

U moet mij goed begrijpen: ik wil allerminst zeggen dat de volmaakt verleden tijd volmaakt was; dat het perfectum als perfect moet worden beschouwd. Maar men huivert toch wel wanneer één van onze moderne dichters deze eeuw van elektronen en atomen bezingt en daarbij zegt

De vroegere verworvenheden van levenswijsheid en cultuur devalueren in dit uur en worden... reddeloos verleden.

Het lijkt zo flink, zo moedig met het verleden te willen afrekenen, maar voor mij zit er in dat schoppen naar het verleden meermalen iets parmantigs, soms ook iets arrogants, iets betweterigs, ja ook iets doms. Maar aan de andere kant wil ik waarschuwen voor de „behoudende geest" die een Nederlands dichter in de vorige eeuw aan het woord liet in het leke-dichtje:

Ik moei mij niet met al die zaken, dat nieuwe licht, die nieuwe leer!

't Gaat véél te véér!

’k Ben bang om in de war te raken.

Maar dezelfde dichter waarschuwde:

Het is niet goed, dat we op deze aard Ons hechten al te zeer Aan huis en hof, aan haard en gaard En dingen van 't weleer.

Zo is het inderdaad. Men doet verstandig niet mee te doen aan hetgeen door een staatsman betiteld werd als „de waan van de dag", maar onverstandig is het blijk te geven dat men onaandoenlijk is gebleven voor veranderde tijden en omstandigheden en dat men geen lessen getrokken heeft uit achter ons liggende jaren. Wij zouden onze taak als A. R. al heel slecht verstaan indien wij de boodschap, welke wij als politieke partij bedoelen te brengen, op dezelfde wijze zouden willen doorgeven als in de vooroorlogse jaren is geschied. Een boodschap wordt gebracht om gehoord te worden en daarom moet zij gebracht worden in de taal, in de stijl en in de vorm van het heden.

Ik ben een groot vriend van het Leger des Heils. Bij het 75-jarig bestaan van het Leger in Nederland werd een boekje uitgegeven met de ondertitel: Het Leger des Heils in heden en verleden.

Aan het einde van dit boekje worden de woorden van Generaal William Booth in herinnering gebracht: „Het Leger is niet volgens een bepaald plan gemaakt, het is een evolutie (ontwikkeling)". In de beginjaren had het Leger in de geestelijke en sociale constellatie van die tijd een functie: het was een pionierstroep, niet van enig kerkgenootschap, maar van de strijdende kerk van Christus, die met de boodschap van het Evangelie doordrong waar tevoren niemand was doorgedrongen. Daarnaast heeft het Leger baanbrekend werk verricht op sociaal gebied. Nu zijn de tijden veranderd, in vele opzichten ongetwijfeld verbeterd. Het Leger is een evolutie, dat wil zeggen het houdt rekening met veranderingen, welke zich hebben voltrokken, maar... het behoudt zijn oorspronkelijke doelstelling: de mensen ertoe te brengen zich te onderwerpen aan Jezus Christus, omdat ook de mensen van deze tijd Gods verlossing nodig hebben.

Oud geluid in nieuwe tijd. U merkt het: veranderde werkwijze, verandering in benadering der mensen, maar... onveranderde doelstelling.

Geldt dat niet voor alle arbeid, welke wij als christenen verrichten De N. C. R. V. waarmede ik wel enige bemoeienis heb gehad (applaus)... ik hoop, dat u niet applaudiseert omdat ik gezegd heb „gehad" (grote hilariteit)... De N. C. R. V. ontvangt nog al eens brieven, waarin gezegd wordt: de N. C. R. V. is niet meer wat zij vroeger was. De directeur heeft daarop eens geantwoord:

„Wie vertederd wil blijven stilstaan bij het programma van de eerste jaren, moet daarbij niet vergeten dat intussen een jongere generatie is opgegroeid, die met een ander cultuurbeeld is vertrouwd geraakt".

Dat is evenzeer van toepassing voor het werk dat wij ons als politieke partij hebben gesteld. Tijden gaan, omstandigheden wisselen, maar de doelstelling blijft. Het is de doelstelling, waarvan ons Program van Actie in 1963 spreekt, als het zegt, dat de A.R.P. als Christusbelijdende partij wil werken in het schriftuurlijk besef, dat Gods kracht in menselijke zwakheid wordt volbracht.

Dat is in een nieuwe tijd het oude geluid, dat niet verstomd is en niet verstommen mag.

Als ik u nog eens een vergeeld papier mag presenteren; ik heb hierbij mij een exemplaar van De Handwijzer, weekblad voor stad en land, van Dinsdag 8 July 1851. Daarin vindt ik een oproep van de oudste A. R. kies-vereniging in ons land, „Nederland en Oranje", te Amsterdam, gericht tot de kiezers voor de gemeenteraad van de stad Amsterdam. En in deze oproep lees ik als een van de grondbeginselen van deze kiesvereniging, „dat het Christelijk geloof, de eerbiedige en werkdadige invloed, zoo wel in het geheel van de Christelijke godsdienst, aan welke ons volk met geheel Europa zijne vroegste wezenlijke vorming en ontwikkeling dankt, als in het bijzonder van de Hervorming, aan welke sedert meer dan derde halve eeuw ons land vrijheid, bloei en welvaart verschuldigd is, bij generlei overweging der ware belangen van land of stad vergeten of terzijde gesteld mogen worden".

Wat was de reactie op deze uitspraak? Het was ook toen een fiasco-geroep, dat doorklonk in hetgeen een liberaal blad schreef: „Wij lazen een proclamatie, die ons van schrik deed verstommen en de pen uit de hand deed vallen; een proclamatie zo barbaars, zo onverdraagzaam, zo middeleeuws, zo oproerig, zo ongrondwettig, in één woord zo schadelijk, zo bespottelijk, dat men zou geloofd hebben dat dit product in de wereld gestuurd was door personen, die er belang bij hebben twist en tweedracht te stoken". Ik heb nooit in enkele regelen zo vele invectieven, zo vele scheldwoorden verpakt gevonden als in deze liberale kanonnade op de doelstelling van onze eerste A. R. kiesvereniging.

De doelstelling van onze A. R. Partij vindt nu een soberder formulering, maar veranderd is zij in feite niet. En daarom durf ik

u ook nu toe te roepen; Hou en trou aan de oude A. R. Partij.

Ik ga eindigen. En dat doe ik met een heenwijzing naar Guido Gezelle. Deze Vlaamse dichter maakte een gedicht over het watertorretje, door hem Schrijverke genoemd.

Het gedicht begint: — u kent het wel —

„O, krinklende, winklende waterding met ’t zwarte kabotseken aan, wat zien ik toch geren uw kopke flink al schrijvend op 't waterke gaan."

Dan vraagt Gezelle:

„O, schrijverkes, schrijverkes, zegt mij dan
met twintigen zijt gij en meer,
en is er geen een die ’t mij zeggen kan:
Wat schrijft, en wat schrijft gij zozeer?"

En dan eindigt het gedicht:

„Wij schrijven,” zo sprak het, „al krinklend af het gene onze Meester, weleer
ons makend en lerend te schrijven gaf, één lesse, niet min noch te meer; wij schrijven, en kunt gij die lesse toch niet lezen, en zijt gij zo bot?
Wij schrijven, herschrijven en schrijven nóg den heilige Name van God!”

De A. R. Partij beoogt in haar arbeid ook een lesse te schrijven, een politieke lesse, door te ijveren voor een waarlijk evangelische staatkunde. Ik hoop, dat van ons A. R. steeds getuigd zal kunnen worden: Zij schrijven, herschrijven en schrijven nog den heiligen Name van God!

Moge God zelf ons daarvoor de wijsheid en kracht schenken!